

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Розглянуто стратегічні пріоритети українсько-польського економічного співробітництва. Внаслідок аналізу сучасного стану та досягнутих результатів було виявлено перспективи подальшого економічного співробітництва України та Республіки Польща в умовах європейської інтеграції.

Ключові слова: українсько-польське економічне співробітництво, стратегічні пріоритети, перспективи розвитку економічної співпраці.

Республіка Польща (РП) є найбільш послідовним і дієвим партнером України в її євроінтеграційних прагненнях серед тих постсоціалістичних країн, які є членами Європейського Союзу і мають з нашою державою спільні кордони, культурні та історичні традиції, а також близькі гео економічні інтереси. З погляду забезпечення еволюційного розвитку господарських взаємовідносин між Україною та сусідніми постсоціалістичними країнами ЄС, найпоказовішим є окреслення основних проблем та дослідження механізмів активізації економічного співробітництва між Україною та РП, яке формувалося протягом тривалого історичного періоду, а в останньому десятилітті зазнало відчутних структурно-інституційних змін у зв'язку зі вступом РП до ЄС.

РП залишається одним із головних стратегічних партнерів України на Європейському континенті, насамперед щодо підтримки зусиль, пов'язаних зі зближенням з ЄС та можливим майбутнім членством у цьому об'єднанні. Незмінність такої позиції протягом тривалого часу набула для України важливого значення у контексті як успішної реалізації політики європейської інтеграції, так і розвитку двостороннього економічного співробітництва з РП. Тому українсько-польське економічне співробітництво є об'єктом першочергової уваги щодо виявлення резервів удосконалення господарських взаємовідносин України з постсоціалістичними країнами – членами ЄС на сучасному етапі європейської інтеграції. Це стосується як державної політики загалом, так і окремих її складових, у тому числі економічної, соціальної, регіональної та ін.

Проблематика українсько-польського економічного співробітництва досліджується в різних аспектах багатьма як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Зокрема, особливості та перспективи розвитку економічних відносин між Україною та РП аналізуються в наукових працях таких учених, як Б. Андрушків, Я. Антошек, В. Борщевський, В. Будкін, М. Мальський, Н. Мікула, А. Мокій, Є. Савельєв, А. Сковронська-Лучинська, К. Рейман, А. Філіпенко, М. Фляга та ін.

Активізація українсько-польського економічного співробітництва в усіх вимірах, починаючи від узгодження принципів зовнішньої політики і закінчуючи співпрацею у транскордонній площині, є однією з найактуальніших наукових проблем з погляду як налагодження ефективних механізмів наближення України до ЄС, так і формування відповідного теоретичного підґрунтя та практичного інструментарію її двосторонніх взаємовідносин із сусідніми постсоціалістичними країнами – членами ЄС в умовах європейської інтеграції. Мета дослідження – здійснення аналітичного огляду сучасного стану та перспектив розвитку українсько-польського економічного співробітництва. Відповідно, основним завданням є вивчення стратегічних пріоритетів та подальшого розвитку економічного співробітництва України і РП тощо.

Для України Республіка Польща була, є і буде ключовим стратегічним партнером, із яким розвивається всебічний двосторонній діалог, поглиблюється взаємовигідна співпраця. За результатами різних опитувань РП посідає друге місце (76,6 % респондентів, а в прикордонних районах – перше) за пріоритетністю двосторонніх відносин після Російської Федерації (78,7 % респондентів) [1; 4].

Нинішні українсько-польські відносини вже стали зразком для багатьох сусідніх країн у регіоні й мають усі підстави бути одним із найпотужніших фундаментів нової Європи.

На сучасному етапі закладено сприятливі передумови для подальшого зближення двох країн. По-перше, це просування національних інтересів України на Захід, зокрема, за по-

середництва РП, стабілізація економіки. Для Польщі – вирішення проблем нового прикордоння. По-друге, використання Україною посередництва РП у відносинах з ЄС та НАТО, залучення іноземних інвестицій із Заходу. Республіка Польща зацікавлена у збільшенні товарообігу з Україною, реалізації енергетичної стратегії, співробітництві у військово-технологічній сфері. По-третє, це виконання домовленостей щодо візового режиму, розв'язання ймовірних проблем у торгівлі внаслідок вступу РП до ЄС. Для Польщі на цьому рівні важливе впровадження нових форм співробітництва у виробничій сфері за пріоритетними напрямками ЄС, вирішення питань візового режиму та набуття статусу нового прикордоння, участь у приватизаційних процесах земельного ресурсу України [2; 3].

Порівняння експортно-імпоротної товарної структури двох країн довело, що нині в експорті України до РП переважає сировина, а в експорті РП до України – готові вироби різних галузей виробництва. Це означає, що торгівля двох країн взаємовигідна і є поштовхом до подальшої активізації економічного співробітництва України та РП.

Перспективність економічного співробітництва України та Польщі була підтверджена в рамках проведення Першого Міжнародного інвестиційного форуму “Україна: нові можливості” (22–24 квітня 2008 р.), організованого Польсько-Українською господарською палатою за сприяння та підтримки Посольства України в РП, який був присвячений презентації інвестиційного потенціалу України та сприянню європейській інтеграції України. У Форумі взяли участь українські і польські підприємці, робочі групи урядових і неурядових організацій, економісти, експерти, політики, а також представники ділових кіл Німеччини, Данії та Скандинавських країн. Було проведено дев'ять тематичних секційних засідань: “Енергетична безпека Європи”, “Польські органи місцевого самоврядування та регіони України”, “Проблеми розвитку інфраструктури”, “Принципи діяльності бізнес-сфери”, “Спільна сільськогосподарська політика”, “Фінансовий ринок України”, “Роль ЗМІ та проєвропейських організацій у питанні подолання економічної кризи”, “Питання безпеки здійснення взаємного товарообігу” та “Принципи програми ЄС “Східне партнерство”.

У виступі під час відкриття Форуму Надзвичайний та Повноважний Посол України в РП О. Моцик наголосив, що в умовах світової економічної кризи двостороннє українсько-польське співробітництво набуває дедалі більшої ваги, а досвід РП у питанні європейської інтеграції є дуже цінним для України.

Подальше поглиблення двосторонніх економічних відносин залежить від збільшення кількості пунктів пропуску на українсько-польському кордоні протягом найближчих кількох років, упровадження положень Угоди про малий прикордонний рух між країнами з 1 червня 2009 р., а також скоординованості у питаннях спільної підготовки фінальної частини до чемпіонату Європи з футболу [20, с. 170].

Україна та РП виступають за інтенсифікацію співробітництва в економічній сфері. Про це йшлося під час зустрічі заступника міністра економіки України В. Мармазова із заступником міністра економіки РП Р. Баняком 25 лютого 2011 р. Сторони відзначили важливість для подальшого розвитку економічного співробітництва між обома країнами домовленостей, досягнутих у ході першого офіційного візиту до РП Президента України В. Ф. Януковича, який відбувся 3–4 лютого 2011 р., а також масштабного Економічного форуму під час цього візиту у Варшаві. Було окреслено шляхи врегулювання проблем, пов'язаних з поверненням податку на додану вартість підприємствам із польським капіталом за експортовану продукцію, та окремі механізми вирішення цього питання, передбачені Податковим кодексом України [15].

Розвиток стратегічного партнерства з РП є пріоритетним напрямом зовнішньої політики України. Міцні відносини між нашими державами обумовлені геополітичним положенням, глибокими історичними, культурними та економічними зв'язками, а також тим, що Польща є членом НАТО та Європейського Союзу. З огляду на це, поглиблення українсько-польських відносин сприятиме досягненню стратегічної мети зовнішньої політики України – інтеграції до європейських та євроатлантичних структур [9, с. 93].

Нині основну частину польського імпорту з України становлять сім товарних груп: мінеральні продукти – 54,99 %, метали і вироби з них – 20,39, продукція хімічної і пов'язаної з нею галузей – 11,08, деревина і вироби з неї – 3,02, машини, механізми, устаткування – 1,97, продукти рослинного походження – 1,63, живі тварини і продукти тваринництва – 1,5 %.

В експорті РП в Україну найбільші обсяги припадають на такі основні групи товарів, як машини, механізми, устаткування – 11,28 %, продукція хімічної і пов'язаної з нею галуззю – 10,91, пластмаси і вироби з них – 10,10, промислові товари – 8,79, продовольчі товари – 8,46, текстиль і текстильні вироби – 7,14 % [15].

Польсько-українське інвестиційне співробітництво, якому останнім часом присвячено чимало уваги в засобах масової інформації та наукових виданнях обох держав, є одним із пріоритетних напрямів зовнішньоекономічного розвитку як України, так і РП. Перша прагне за рахунок польського вектора активізувати євроінтеграційні зусилля, а друга вбачає в Україні соратника у підвищенні свого статусу в сучасній структурі ЄС, зокрема як лідера східного вектора зовнішньоекономічної політики Співтовариства.

Станом на 1 квітня 2011 р. обсяги польських інвестицій в Україні дорівнювали 893,2 млн дол. США, або 2 % від загального обсягу іноземних інвестицій. Найвагомішими з цих інвестицій є: фабрика будівельної кераміки “Церсаніт”, фабрика паркету “Барлінек”, меблева фабрика “Новий Стиль”, фабрика упаковки “Кен-Пак”, фабрика автозапчастин “Інтер-Гроклін”, фабрика металообробки “Полілекс-Мостосталь”, банк “Кредо”, “Плюс-банк” [15].

За даними Державної служби статистики України, обсяги українських інвестицій у польській економіці станом на 1 квітня 2011 р. дорівнювали 50,7 млн дол. США, або 0,7 % від загального обсягу українських інвестицій за кордон. За певними джерелами, обсяг реальних українських інвестицій в РП, які з різних причин не враховуються вітчизняною статистикою, перевищує 1 млрд дол. США. У РП наразі діє щонайменше 10 підприємств з українським капіталом. Найвагомішими з вітчизняних інвестиційних проектів у РП є: Варшавський автомобільний завод (інвестор – “Авто-ЗАЗ”), металургійний комбінат “Гута Ченстохова” (інвестор – “ІСД”), суднобудівний завод “Сточне Гданське” (інвестор – “ІСД”), металотрейдер “Центросталь Бидгощ” (інвестор – “УГМК”) [15].

Виникає потреба у формуванні відповідних пріоритетів інвестиційної політики. Ключовим є вибір певного напрямку інвестиційного розвитку країни та її регіонів, що ґрунтується на історичних традиціях, ментальності населення та сформованій виробничій і соціальній інфраструктурі, який повинен також враховувати тенденції становлення нового світового економічного порядку та стратегічні пріоритети щодо майбутнього місця національної економіки в системі світового господарства [8; 11].

Отже, українсько-польське інвестиційне співробітництво, що має великі перспективи подальшого розвитку, потребує значної активізації зусиль як з боку вітчизняного бізнесу, так і в контексті діяльності відповідних владних інституцій та неурядових організацій. Саме розвиток ринкової інфраструктури та інституційного середовища в системі інвестиційного співробітництва України та РП видається найперспективнішим напрямом нарощування взаємних потоків капіталу між економіками обох країн і раціоналізації їхньої структури, які сприятимуть оптимізації взаємодії господарських комплексів і забезпеченню досягнення високих позицій вітчизняною економікою [24, с. 178].

Економічна співпраця між Україною і РП активно розвивається насамперед у сільському господарстві та галузях переробки його продукції, машинобудуванні, літакобудуванні, енергетиці, тепlopостачанні, військово-промислового комплексу, фармацевтиці та медичному устаткуванні. Саме в результаті взаємовигідного співробітництва у зазначених галузях і багатьох інших перспективних напрямках можна в кілька разів збільшити частку виробленої продукції в українсько-польському товарообігу, запобігти його зниженню [20, с. 170].

Зростанню товарообігу великою мірою сприяла робота постійних українсько-польських економічних форумів і семінарів, організатором яких здебільшого виступала РП. Це допомагає обміну досвідом реформування економіки, розбудові економічних відносин, діяльності українсько-польської Міжурядової комісії з питань торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва.

Ефективний розвиток українсько-польського економічного співробітництва в сучасних умовах можливий насамперед у руслі взаємного узгодження принципів реалізації економічної політики. Головним пріоритетом на цьому шляху є уніфікація економічних порядків. Саме вона, як доводить досвід європейської інтеграції постсоціалістичних держав, становить надійну основу для формування ефективних моделей зовнішньоекономічної співпра-

ці, спираючись на ліквідацію різноманітних правових, нормативних, управлінських, операційних, психологічних, суспільних, політичних та інших бар'єрів.

Головними чинниками розвитку двостороннього економічного співробітництва є геополітичні проекти (наприклад, підготовка до Євро-2012, будівництво та експлуатація діючих нафтогонів, транзитних транспортних магістралей, стратегічних господарських об'єктів), а також спільні регіональні ініціативи (транскордонне співробітництво, співпраця в межах євро регіонів, реалізація міжрегіональних економічних програм).

Торговельне та інвестиційне співробітництво України і РП без зміни парадигми економічного розвитку України навряд чи вдасться вивести на новий рівень, адекватний сучасним тенденціям функціонування глобальної економіки та поглиблення європейської інтеграції [11, с. 75].

Об'єктивні макроекономічні показники засвідчують, що після вступу РП до ЄС сальдо в зовнішній торгівлі між нашими країнами мало би бути якщо не на користь української сторони, то принаймні врівноваженим (особливо в частині споживчих товарів). Натомість спостерігається майже протилежна тенденція: більше 50 % від'ємного сальдо в торгівлі між Україною та РП формується саме в частині споживчих та близьких до них груп товарів (папір та вироби з нього – 20 %, вироби зі скла, гіпсу, каменю та кераміки – 12, харчові продукти – понад 10, товари парфумерно-косметичної промисловості – близько 10, товари легкої промисловості – майже 7, фармацевтична продукція – 3 %) [17].

Переваги української сторони щодо реалізації свого експортного потенціалу цілком нівелиюються суб'єктивними або ірраціональними бар'єрами, які в результаті й стають визначальними у формуванні сучасних тенденцій розвитку українсько-польського торговельно-співробітництва.

До таких бар'єрів насамперед належить низка суб'єктивно-управлінських чинників. За формою вияву їх можна поділити на декілька груп (хоча за походженням всі вони мають одне джерело – пострадянське ментальне середовище). Йдеться передусім про низькі моральні якості, а також недостатні інтелектуальні здібності та неадекватні фахові навички представників вітчизняного бізнесу (особливо його управлінської ланки) порівняно із західними, зокрема польськими, колегами. Відтак, на вершині підприємницької піраміди в Україні опиняються люди, які керуються правилами, далекими від системи моральних цінностей сучасного цивілізованого світу [4].

Другу групу бар'єрів створив високий рівень корупції. Адже багато невеликих українських підприємств, здатних експортувати на польський ринок конкурентоспроможні споживчі товари, стали заручниками корумпованого середовища.

Третя група чинників, які великою мірою зумовлені дією перших двох, полягає в нижчій якості переважної частини українських споживчих товарів порівняно з польськими чи західноєвропейськими аналогами. Адже специфіка українського бізнес-середовища, якому властивий надзвичайно високий рівень фактичної монополізації, абсолютно не стимулює підприємців до удосконалення якості товарів, а віддалена перспектива членства в ЄС не змушує їх прагнути до європейських стандартів якості [4].

Усі ці проблеми позначилися на українсько-польській торгівлі, стан і динаміка якої яскраво висвітлюють велику кількість економічних негараздів нашої країни.

Згідно з відповідними положеннями Угоди між урядом України та урядом РП про міжрегіональне співробітництво (травень 1993 р.) створено українсько-польську Міжурядову координаційну раду з питань міжрегіонального співробітництва (МКРМС).

У сфері міжрегіональної та прикордонної співпраці засновано міжнародну асоціацію "Карпатський Євро регіон", до якої входять чотири області України (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька) та регіони РП, Угорщини, Румунії, Словаччини [25, с. 174].

У жовтні 1995 р. у Луцьку було підписано Угоду про створення міжнародної асоціації "Євро регіон "Буг", до якої увійшли Волинська область України і три прикордонні воєводства РП.

З огляду на досвід співпраці з партнерами, відзначимо діяльність Інституту трансформації суспільства (ІТС), спрямовану на розвиток українсько-польських відносин. ІТС був ініціатором прийняття у 1996 р. Меморандуму "Стратегічне партнерство Польщі й України". У 1998 р. з ініціативи та зусиллями Інституту в Україні сформовано недержавний Інститут

українсько-польських відносин. У 1998–2000 рр. створено мережу українсько-польських Агенцій регіонального розвитку в містах України, які поширювали досвід своєї діяльності з метою налагодження тривалої співпраці між бізнес-колами України й Польщі [18, с. 36].

З травня 2000 р. у рамках програми “Ініціатива співпраці Польща – Америка – Україна”, за підтримки Агентства з міжнародного розвитку США, ІТС реалізує спільний українсько-польський проект “Формування механізмів регіональної співпраці між місцевою владою та діловими колами України і Польщі”. Проект передбачає низку акцій, спрямованих на активізацію співробітництва владних та підприємницьких структур України і РП.

За результатами міжнародного семінару “Як адаптувати банківську систему України і Польщі до вимог та викликів європейської спільноти” (м. Київ, 15 грудня 2000 р.), організованого та проведеного ІТС спільно з Інститутом східних студій (Польща), було прийнято меморандум та підписано протокол про наміри створити робочу групу зі співпраці у банківсько-фінансовій сфері в рамках українсько-польської змішаної комісії з питань торгівлі та співробітництва.

ІТС спільно з Нижньосілезьким воєводством (РП), Нижньосілезьким навчальним центром для працівників органів місцевого самоврядування (РП) та Ковельською міською радою (Україна) організували та провели 27–28 квітня 2001 р. у м. Ковелі Міжнародну науково-практичну конференцію “Формування механізмів співпраці між міською владою та бізнесом України і Польщі” [18].

Інститут також розробив модель партнерства українських і польських міст і координує її впровадження. Сьогодні за цією моделлю працюють 15 міст-партнерів з України і РП.

Постійним партнером Інституту трансформації суспільства є Польський інститут у м. Києві, з яким у 2000–2001 рр. спільно проведено шість круглих столів та публікацій з актуальних економічних та політичних проблем [23].

З вересня 2006 р. по вересень 2008 р. на території Закарпатської, Львівської областей (Україна) та Люблінського воєводства (РП) у рамках програми добросусідства “Польща – Україна – Білорусь” INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004–2006 реалізовувався проект “Центр українсько-польських ініціатив – створення стійкої платформи для розвитку прикордонних територій”. Проект виконувався партнерськими організаціями: Фондом розвитку трансграничного співробітництва та спеціальних економічних зон (м. Ужгород), Міжнародною асоціацією інституцій регіонального розвитку “МАІРР” (м. Ужгород), Агенцією регіонального розвитку та європейської інтеграції (м. Львів), Європейським центром інтеграції та співпраці органів самоврядування “Дім Європи” (м. Люблін) за підтримки Закарпатської обласної ради [19].

Основна мета проекту – забезпечення гармонізованого розвитку прикордонних територій шляхом створення необхідних умов для стійкої та ефективної співпраці між органами влади, комерційними структурами та громадськими організаціями у прикордонних регіонах України та РП на базі Центру українсько-польських ініціатив. Тобто ставилася мета не вирішення окремих специфічних проблем певного регіону, а формування спільної інституційної платформи, орієнтованої на довгострокову перспективу і зосередженої на питаннях постійного інформаційного обміну, надання консультативної допомоги різним прошаркам населення на основі рівних можливостей.

Головними завданнями проекту визначалися: активізація українсько-польських відносин шляхом створення інституційної основи для забезпечення і підтримки партнерства; залучення громадськості до спільного вирішення соціально-економічних проблем на засадах рівних партнерських можливостей; підвищення рівня розвитку українсько-польського підприємництва та людських ресурсів [16].

У межах проекту відбулася низка заходів, зокрема було організовано та проведено міжнародні наукові українсько-польські конференції, навчання для менеджерів проекту, “B2B”-зустрічі за участю польських та українських підприємців, тренінгові програми, запроваджено двосторонню програму обміну досвідом та перших контактів для представників органів влади і громадських організацій, з метою поглиблення українсько-польської трансграничної та міжрегіональної співпраці як одного зі стратегічних пріоритетів розвитку Закарпатської області для представників органів місцевого самоврядування та громадських організацій.

На спільній ділянці українсько-польського кордону разом із Закарпатською ОДА проведено День добросусідства “Україна – Польща”, розроблена і працює комплексна програма консультування з питань українсько-польського прикордонного співробітництва, а також здійснюються інші заходи. Створена мережа найактивніших організацій, які надалі сприятимуть розвитку економічної та соціальної сфери у Волинській, Львівській, Закарпатській областях України та Люблінському і Підкарпатському воєводствах РП [16].

Сучасний розвиток системи українсько-польського транскордонного співробітництва відбувається водночас на декількох рівнях. По-перше, це посилення зовнішньоекономічних зв'язків підприємств та активізація транскордонного бізнесу; по-друге, поглиблення взаємодії громадських організацій і суспільних рухів по обидва боки кордону, створення спільних асоціацій та євро регіонів; по-третє, налагодження скоординованої діяльності органів державної влади регіонального рівня та місцевого самоврядування. Важливу роль відіграє співпраця наукових установ і навчальних закладів, зокрема щодо формування інноваційних моделей розвитку прикордонних територій на основі обміну досвідом та використання спільного виробничого потенціалу й інфраструктури [4].

Транскордонне співробітництво між двома країнами можна охарактеризувати терміном “українсько-польське прикордоння”, тобто як територію, що складається з адміністративних регіонів, розміщених уздовж кордону сусідніх держав, і охоплює простір чотирьох адміністративних одиниць: з українського боку – Волинської та Львівської областей, а з польського – Люблінського і Підкарпатського воєводств. Площа прикордоння – 85 018 км². Віссю є кордон довжиною 529 км. На цій території проживає 8,23 млн осіб, з них на населення Республіки Польща припадає 11,2 %, а України – 7,6 % [22].

Для прискореного розвитку українсько-польського прикордоння є низка історичних та соціально-економічних передумов, а головне – стратегічних потреб, як для Середньої Європи, так і континенту загалом. Східні воєводства РП найменш розвинуті в соціально-економічному та науково-освітньому аспектах, відстаючи від центральних, а особливо від західних воєводств. На початку ХХІ ст. саме вони мають стати східною “вітриною” ЄС та воротами до Східної Європи, Кавказу і Центральної Азії [5].

Нині, у зв'язку з намаганням незалежної України інтегруватися з європейськими господарськими й оборонними структурами, її прикордоння повинно стати візитівкою країни, брамою до РП та об'єднаної Європи.

Напрями активізації розвитку українсько-польського прикордоння такі:

- інформаційне забезпечення;
- формування, розбудова та оновлення прикордонної інфраструктури;
- модернізація на прикордонних територіях систем комунікаційної та шляхово-транспортної інфраструктури, будівництво нових шляхів сполучення, введення комунікаційної системи для покращання доступу до всіх переходів на українсько-польському кордоні;
- розвиток інфраструктури на відрізках транспортних коридорів Via Intermare (Гданськ – Одеса – Констанца) та Мюнхен – Краків – Львів – Київ;
- активізація й об'єднання зусиль підприємницьких кіл і владних структур обох країн з метою створення спільних українсько-польських підприємств, зокрема в галузях будівництва, сільського господарства, міжнародного туризму, сфери послуг;
- сприяння з боку ЄС становленню місцевого самоврядування відповідно до світової та європейської хартії самоврядування;
- охорона і покращання стану довкілля та спільне розв'язання екологічних проблем;
- активізація розвитку міжнародного туризму;
- організація та координація спільних починань у розвитку культури, освіти, охорони здоров'я і спорту [22].

Усі ці напрями та види діяльності повинні супроводжуватися і визначатися розбудовою українсько-польських наукових, суспільних та міжнаціональних відносин. Це допоможе подолати певні стереотипи у сприйнятті історичного минулого обох народів, дасть змогу обмінюватися досвідом у посткомуністичній трансформації наших суспільств і держав [22].

Європейський Союз зацікавлений у створенні по всьому периметру своїх кордонів смуги сталого економічного розвитку, політичної і соціальної стабільності та добросусідства. Формування нових форм транскордонних відносин особливо важливе для прикордонних громад і регіонів України, яка з травня 2004 р. набула статусу безпосереднього сусіда розширеного ЄС.

Сьогодні Програма прикордонного співробітництва (ППС) Tacis для України складається з двох окремих частин: програми сусідства і програми розвитку прикордонної інфраструктури. ППС Tacis передбачає впровадження 12 програм сусідства, учасницею чотирьох з яких є Україна: Україна – Польща – Білорусь (механізм Tacis – Phare); Україна – Угорщина – Словаччина (механізм Tacis – Interreg); Україна – Румунія (механізм Tacis – Phare); CADSES (транснаціональна програма) [13].

Для українсько-польських прикордонних територій характерний високий рівень співробітництва, сучасну динаміку якого слід аналізувати крізь призму спільної історії, що охоплює не одне століття.

Одним з найдієвіших механізмів у налагодженні торговельно-економічних зв'язків є спільна українсько-польська комісія, яку очолюють прем'єр-міністри обох країн. Комісія покликана розв'язувати проблеми, що стають на заваді економічним зв'язкам двох країн, визначає перспективні напрями співробітництва, вносить пропозиції щодо необхідних змін у законодавстві.

Починаючи з кінця ХХ ст., набуває популярності нова форма ведення міжнародного бізнесу – створення бізнес-інкубаторів: організацій, які надають на певних умовах і на певний час спеціально обладнані приміщення та інше майно суб'єктам малого та середнього підприємництва, що розпочинають свою діяльність, з метою сприяння у набутті ними фінансової самостійності. Показовою є діяльність бізнес-інкубатора у прикордонному регіоні (наприклад, у Волинській області України і Люблінському воеводстві РП) [12].

Нині створено близько 50 спільних малих і середніх підприємств, які дали 400 робочих місць. Роль цих підприємств найвідчутніша на ринках хлібопекарської, м'ясо-молочної, швейної, поліграфічної продукції, у сфері транспортних перевезень, надання побутових послуг.

Підвищується роль громадських об'єднань підприємців регіонів у реалізації політики підтримки підприємництва, вирішенні проблемних питань. Керівники громадських організацій входять на паритетних засадах до складу координаційних рад з питань розвитку підприємництва, створених на прикордонному та регіональному рівнях. У Луцьку та Любліні запроваджено інститут уповноважених з питань захисту прав підприємців [10].

Спільне підприємництво є рушійною силою українсько-польського економічного співробітництва, позаяк сприяє гармонізації його інституційно-правової основи, зближенню та налагодженню активних відносин між двома країнами у сфері економіки, забезпечує стабільність і підвищує ефективність функціонування національної економіки. Активізація спільного підприємництва дає можливість акумулювати значну кількість коштів, що допомагає швидшому становленню та розвитку певного підприємства, забезпечує впровадження у його виробничий процес інновацій та нових технологій.

Важливого значення набуває співпраця у формі єврорегіонів. Як приклад детальніше розглянемо єврорегіон “Буг”. Транскордонне співробітництво в його межах здійснюється між трьома частинами територій, що є складовими народногосподарських комплексів України, РП і Білорусі. Ці території формують прикордонні господарські комплекси (ПГК) своїх країн [6].

Оцінюючи можливості розвитку Волинського ПГК як складової єврорегіону, з урахуванням вигідності геополітичного положення, можна виокремити декілька важливих напрямів реалізації потенціалу: розвиток експортних та імпортних виробництв на основі спеціалізації виробництва й кооперування з сусідніми територіями; створення міжнародних господарських об'єктів, спеціальних (вільних) економічних зон (ВЕЗ), технополісів і технопарків; налагодження співробітництва в галузях промисловості, сільського господарства, рекреації та туризму; формування транзитних транспортних коридорів; раціональне й комплексне використання природно-ресурсного потенціалу [7].

Особливу роль серед чинників, що впливають на розвиток єврорегіону, відіграють населення та людські ресурси. На українсько-польській частині території єврорегіону “Буг”

проживає 3454 тис. осіб, із них в українській частині – 31,1 %, а в польській – 68,9 %. Густота населення в польській частині майже вдвічі вища (99 осіб/км²), ніж у Волинській області (53 особи/км²), проте рівень урбанізації української частини є вищим (51,9 %), ніж польської (47,1 %) [6]. Чисельність працюючих у межах українсько-польської частини єврорегіону становить 1387 тис. осіб (72,7 % у польській частині і 27,3 % в українській). Рівень безробіття значно перевищує середньодержавні показники в обох країнах. У польських воеводствах він нерідко більший ніж 25 %, а інколи сягає 50 % [7].

Активізація різних форм міжнародної економічної співпраці, зокрема транскордонної, між Україною та РП можлива лише на основі розроблення дієвого механізму сприяння розвитку спільного підприємництва.

З метою реалізації розвитку спільного підприємництва між Україною та РП у червні 2001 р. засновано Українсько-польський центр сприяння розвитку менеджменту, підприємництва та інвестицій, який має допомагати зміцненню двосторонніх українсько-польських відносин у діловій, культурній, науковій і соціальній сферах, розширенню партнерських відносин між підприємствами та організаціями двох країн [16].

Позитивний ефект від проведених спільно з польською стороною заходів передбачає створення сприятливих умов для реалізації підприємницької ініціативи громадян, поліпшення конкурентоспроможності МСП, консолідацію зусиль органів влади, підприємців та громадських організацій щодо реалізації потенціалу МСП, підвищення кваліфікаційного рівня персоналу структур підтримки підприємництва, створення нових об'єктів їх інфраструктури [14].

До 1994 р. українсько-польські торговельні відносини характеризувалися як “човникові”. Згодом за рахунок встановлення прямих контактів між приватними підприємствами та бізнесменами України і РП розпочалася активізація торговельно-економічного партнерства. У процесі еволюції торговельно-економічних відносин між двома країнами була прийнята стратегічна програма, в якій визначено чотири найперспективніші напрями співпраці: важка промисловість, сільське господарство, харчова та переробна галузі й фармацевтика. Впровадження цієї програми сприяло збільшенню обсягів товарообміну між країнами. Нині зареєстровано 650 спільних українсько-польських підприємств, але, на думку деяких експертів, зокрема С. Чоботара, цього замало [3; 12; 24].

Польща зацікавлена в розвитку спільного підприємництва з Україною, оскільки поки що польська продукція не може конкурувати з продукцією західноєвропейських країн. Тому ринок України залишається для неї ближчим і вигіднішим. Крім того, через Україну польська продукція могла б надходити на ринки інших країн СНД.

Отже, стратегічні пріоритети України та РП у розвитку співробітництва, зокрема економічного, збігаються, при цьому спостерігається його потужний розвиток останніми десятиліттями. Це відкриває широкі перспективи для нашої країни в реалізації європейської та євроатлантичної інтеграційної стратегії. Тому необхідно й далі розвивати економічне співробітництво з РП у тому самому руслі шляхом підписання офіційних документів, що стосуватимуться міцнішої економічної співпраці, а саме: залучення додаткових інвестицій у вітчизняну економіку, подальшої лібералізації торгівлі, глибшої взаємодії транспортної системи та комунікації, передання Україні досвіду проведення економічних реформ у напрямі євроінтеграції.

Про високий рівень економічної співпраці на сучасному етапі свідчить проведення різноманітних економічних форумів, зустрічей на вищому та найвищому рівнях, укладення спільних угод та договорів тощо. Проте варто наголосити на необхідності її посилення, оскільки країни є сусідами, мають спільну історичну долю, схожі гео економічні інтереси та стратегічні цілі, володіють потужним потенціалом для розвитку взаємовигідних економічних відносин.

Використані джерела

1. Андрушків Б. Україна і Польща – економічні аспекти співпраці / Б. Андрушків // Економіка України. – 2005. – № 11. – С. 82–85.
2. Біттнер О. Шлях у Європу пролягає через Варшаву (Про українсько-польські відносини) / О. Біттнер // Урядовий кур'єр. – 2007. – 20 лютого. – С. 7–12.

3. *Борщевський В. В.* Українсько-польське економічне співробітництво в світлі сучасних теорій оптимізації / В. В. Борщевський // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 9. – С. 11–18.
4. *Борщевський В. В.* Українсько-польське економічне співробітництво в умовах євроінтеграції : монографія / В. В. Борщевський. – Л. : Аверс, 2007. – 328 с.
5. *Бочан І. О.* Транскордонне співробітництво України і Польщі / І. О. Бочан // Глобальна економіка : підручник. – К., 2007. – С. 326–338.
6. Єврорегіон “Буг” / Н. Луцишин, Т. Луцишин, А. Міщук // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Проблеми і перспективи транскордонного співробітництва в аспекті процесів європейської інтеграції; НАН України. Ін-т регіон. дослід. / редкол.: відп. ред. М. І. Долішній. – Л. ; Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. – Вип. 15. – С. 122–128.
7. Єврорегіон “Буг”: зовнішньоекономічна діяльність Волинського суспільно-територіального комплексу / за ред. Б. П. Клімчука, П. В. Луцишина. – Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1998. – 205 с.
8. *Жбіковська А.* Україна – мета для розширення польських компаній / А. Жбіковська // Маркетинг в Україні. – 2010. – № 5. – С. 10–13.
9. *Логінов Я.* Стратегічне партнерство на холодному вітрі з моря / Я. Логінов // Дзеркало тижня. – 2009. – № 9.
10. *Матковський Б.* Соціально-економічний потенціал співпраці прикордонних регіонів України і Польщі / Б. Матковський, С. Міщук // Статистика України. – 2000. – № 2. – С. 23–78.
11. *Мельник В.* Інвестиційні потоки в системі українсько-польських економічних відносин / В. Мельник // Економіка України. – 2001. – № 2. – С. 75–82.
12. *Микитюк О.* Бізнес-інкубатори в системі фінансової підтримки малого підприємництва / О. Микитюк // Світ фінансів. – 2005. – № 2. – С. 160–164.
13. *Обухова О. Ю.* Українсько-польське транскордонне співробітництво як чинник євроінтеграційних намірів України / О. Ю. Обухова // Наук. вісник ВНУ. Історичні науки. – Луцьк, 2007. – № 1. – С. 127–131.
14. Центр українсько-польських ініціатив [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.urcenter.org>.
15. Посольство України в Республіці Польща [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/poland/ua/publication/content/29135.htm>.
16. Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
17. *Смолецький С.* Торговельно-економічне співробітництво України у Польщі після приєднання Польщі до ЄС / С. Смолецький // Політичний менеджмент. – 2007. – № 4. – С. 31–33.
18. *Соскін О.* Партнерство українських і польських міст – реальний шлях євроінтеграції України / О. Соскін // Економічний часопис – XXI. – 2008. – № 3. – С. 35, 36.
19. Соціально-економічні дослідження в перехідний період: проблеми і перспективи транскордонного співробітництва в аспекті процесів європейської інтеграції. – Л. ; Луцьк : Вежа, 2000. – Вип. 15. – 442 с.
20. *Стрільчук Д.* Традиційні та нові напрями українсько-польських економічних зв'язків / Д. Стрільчук // Волинь очима молодих науковців / ВНУ. – Луцьк, 2007. – Т. 1. – С. 170, 171.
21. Торговельно-економічна місія у складі Посольства України в Республіці Польща. Варшава. – 2009. – 30 квіт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrexport.gov.ua/ukr/info_exhibitions/ukr/1928.html.
22. *Трохимчук С.* Актуальні проблеми транскордонного співробітництва України та Польщі / С. Трохимчук, О. Федунь // Соціально-економічне дослідження в перехідний період. – 2000. – Вип. 15. – С. 234–238.
23. Україна – Польща: крок до демократичного суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.loginsee.org>.
24. *Чоботар С. І.* Польська економіка на межі тисячоліть: труднощі, успіхи, перспективи / С. І. Чоботар. – К. : Хрещатик, 2002. – С. 220.
25. *Щерба Г.* Перспективи транскордонного співробітництва регіонів України і Польщі / Г. Щерба // Обліково-аналітичні системи суб'єктів господарської діяльності в Україні. – Л., 2005. – С. 173–176.